

Fagfornyelsen – innspillsrunde skisser til læreplaner i KRLE og religion og etikk

Uttalelse - Den norske kirke - Kirkerådet

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: ka296@kirken.no
Innsendt av	Ingrid Vad Nilsen
Innsenders e-post:	ka296@kirken.no
Innsendt dato	13.11.2018
Hvilken offentlig virksomhet?:	Den norske kirke - Kirkerådet Øvrig offentlig virksomhet (Offentlig)
Stilling	Direktør

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte øvrig offentlig virksomhet.

Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE)

1. OM FAGET

1.1. FAGETS RELEVANS

Faget KRLE gir eleven redskaper til å forstå seg selv, andre og verden rundt seg. Gjennom kunnskap om ulike religioner og livssyn får elevene evne til å håndtere mangfold i hverdags-, samfunns- og arbeidsliv. KRLE gir elevene kompetanse i å håndtere etiske utfordringer i ulike sammenhenger

1.2. KJERNEELEMENTER I FAGET

Kjennskap til religioner og livssyn

Faget skal gi kunnskap om og forståelse for religioner og livssyn lokalt, nasjonalt og globalt og på individ-, gruppe- og samfunnsnivå. Elevene skal også få innsikt i hvordan religioner og livssyn inngår i historiske prosesser og henger sammen med samfunnsendringer og kulturarv. Elevene skal bli kjent med mangfoldet av religioner og livssyn, og de ulike tradisjonenes indre mangfold. Faget skal gi grunnlag for refleksjon om majoritets-, urfolks- og minoritetsperspektiver i Norge.

Utforskning av religioner og livssyn med ulike metoder

Elevene skal undersøke og utforske religioner og livssyn som sammensatte fenomener gjennom bruk av varierte metoder. Deres forståelse av religioner og livssyn utdypes og utfordres gjennom analyse av og kritisk refleksjon over kilder, normer og definisjonsmakt. Kjennskap til ulike syn på og definisjoner av religioner og livssyn inngår i kjerneelementet og er vesentlig for å forstå og håndtere mangfold.

Utforskning av eksistensielle spørsmål og svar

Faget handler om ulike måter mennesker har nærmet seg spørsmål om mening, identitet og virkelighetsbilde gjennom religioner, livssyn, etikk og filosofi. Faget skal gi rom for refleksjon, filosofisk samtale og undring ved å utforske eksistensielle spørsmål. Elevene skal også kunne forholde seg til spørsmål det er dyp uenighet om.

Kunne ta andres perspektiv

Faget skal gi mulighet for å utvikle egne synspunkter og holdninger i møte med andre gjennom innenfra- og utenfra-perspektiver og gjennom dialog og refleksjon over likheter og forskjeller. På den måten skal faget bidra til at elevene utvikler interesse og respekt for hverandre uavhengig av kulturell, sosial, religiøs eller livssynsmessig bakgrunn. Faget skal bidra til at elevene utvikler mangfoldskompetanse. Samiske perspektiver inngår. Temaer knyttet til kjønn og funksjonsevne inngår også.

Etisk refleksjon

Elevene skal kunne identifisere etiske dilemmaer og drøfte moralske spørsmål ved hjelp av egen erfaringsbakgrunn, evne til innlevelse og ulike etiske modeller og begreper. Etisk refleksjon gir mulighet til å håndtere store og små spørsmål, konflikter og utfordringer med betydning for skolesamfunnet, hverdagslivet og det globale samfunnet. Filosofiske tenkemåter gir elevene redskaper til å analysere argumentasjon og påstander.

1.3. FAGSPESIFIKK TEKST OM HVORDAN VERDIGRUNNLAGET SYNLIGGJØRES I FAGET

KRLE har en særlig forutsetning for å behandle verdispørsmål gjennom utforskning av religiøse og filosofiske tradisjoner og ideer. Faget gir kunnskap om og refleksjon over kristen og humanistisk arv og tradisjon, historisk og i dag. Opplæringen i KRLE gir kunnskap om mangfold og kulturarv. Slik kan faget bidra til bevissthet om menneskeverdet som grunnleggende verdi og legge til rette for demokratisk medvirkning. Etisk refleksjon bidrar til å utvikle bevissthet om naturens egenverdi og hvordan menneskers levesett påvirker klodens framtid.

Opplæringsloven gir føringer for undervisningen i kristendom, andre verdensreligioner og livssyn og at undervisningen skal foregå på en objektiv, kritisk og pluralistisk måte (§ 2-4). Læreplanen spesifiserer ikke hvilke religioner og livssyn det skal arbeides med under hvert enkelt kompetansemål, men til sammen skal elevene bli godt kjent med bredden av religioner og livssyn. Alle kompetansemålene legger til rette for at både kristendom og andre religioner kan behandles både enkeltvis og i sammenheng. Dette gir lærerne valgfrihet i planleggingen.

Om lag halvparten av undervisningstiden i faget skal brukes på kristendomskunnskap. Overordnet del slår fast at alle elever skal få innsikt i det samiske urfolkets historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter (pkt. 1.2). Dette sikres gjennom skolens realisering av kompetansemålene.

1.4. TVERRFAGLIGE TEMAER I FAGET

Bærekraftig utvikling

er knyttet til utforskning av eksistensielle spørsmål og etisk refleksjon om naturen og menneskets plass.

Folkehelse og livsmestring

kan knyttes til verdivalg og utforskning av eksistensielle spørsmål og svar.

Demokrati og medborgerskap

aktualiseres gjennom etisk refleksjon og øvelse i perspektivtaking. KRLE bidrar til å styrke elevenes evne til å håndtere utfordrende spørsmål i eget liv og være åpne for andres posisjoner samt å møte utfordringer i et mangfoldig samfunn.

1.5. GRUNNLEGGENDE FERDIGHETER I FAGET

Å kunne lese

Å kunne lese i KRLE betyr å kunne oppleve ulike tekster, innhente informasjon og kritisk vurdere kilder.

Å kunne regne

Å kunne regne i faget betyr å kunne bruke relevante matematiske begreper i ulike situasjoner.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i faget betyr å kunne uttrykke kunnskaper og synspunkter, samt videreutvikle egenforståelse gjennom tekst.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i faget innebærer å kunne benytte digitale verktøy i innhenting av informasjon, kritisk vurdere digitale kilder, samt vise digital dømmekraft.

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i faget innebærer å kunne lytte, fortelle og samtale om fagrelevante emner og uttrykke egne meninger.

2. KOMPETANSEMÅL

Etter 4. årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utforske og beskrive religion og livssyn lokalt og regionalt
- gjøre rede for fortellinger fra religiøse tradisjoner og livssyn
- sammenligne og reflektere over ulike kalendere for årstider og høytider
- skille mellom og vurdere ulike typer kilder til kunnskap om religion og livssyn
- samarbeide med andre i filosofisk samtale
- identifisere og reflektere over etiske og moralske spørsmål
- formidle og sette seg inn i egne og andres tanker, følelser og erfaringer
- utforske etiske sider ved menneskers levesett og ressursbruk

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Eleven viser kompetanse i KRLE gjennom forståelse og anvendelse av sentrale begreper i faget. Eleven viser kjennskap til religioner og livssyn fra nærmiljøet og omverden gjennom estetiske uttrykk og skriftlig og muntlig arbeid. Eleven kan undre seg over og utforske etiske og filosofiske spørsmål i samtaler med andre og vise evne til refleksjon. Eleven kan anvende kunnskap om etiske og moralske spørsmål i nye situasjoner.

Etter 7. årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- gjøre rede for religions- og livssynshistorie i Norge, inkludert samers og nasjonale minoriteters religions- og livssynshistorie
- utforske og sammenligne tekster og materielle uttrykk fra ulike religioner og livssyn
- beskrive og forklare ulike praksiser knyttet til religion og livssyn
- bruke filosofiske tenkemåter i samtale og undring
- drøfte og utforske etiske og moralske ideer fra sentrale skikkelser i filosofiske, religiøse og livssynsbaserte tradisjoner
- utforske og beskrive egne og andres perspektiv i etiske dilemma knyttet til hverdags- og samfunnsutfordringer
- reflektere over eksistensielle spørsmål knyttet til menneskets levesett og klodens framtid

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Eleven viser kompetanse i KRLE gjennom å anvende sentrale begreper i faget. Eleven kan reflektere over og kritisk bruke kilder i arbeidet med fagstoffet. Eleven kan sammenligne ulike tekster og materielle uttrykk og praksiser fra religioner og livssyn gjennom estetiske uttrykk og i skriftlig og muntlig arbeid. Eleven viser evne til å anvende kunnskap i nye situasjoner. Eleven fremmer egne synspunkter og kan ta ulike perspektiver.

Etter 10. årstrinn

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- utforske og presentere ulike religions- og livssynstradisjoner og deres utbredelse
- utforske og presentere ulike religiøse praksiser utenfor etablerte religionssamfunn
- gjøre rede for og reflektere over urfolks religions- og livssynstradisjoner
- gjøre rede for og reflektere over ulike syn på kjønn og seksualitet i religioner og livssyn
- anvende og drøfte fagbegreper om religion og livssyn
- vurdere kritisk ulike kilder til kunnskap om religion og livssyn
- forstå eget og andres ståsted og håndtere uenighet og meningsbrytning
- reflektere over eksistensielle spørsmål knyttet til å vokse opp og leve i et mangfoldig samfunn
- identifisere og drøfte etiske dilemma knyttet til ulike former for kommunikasjon

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Eleven viser kompetanse i KRLE gjennom å anvende fagbegreper. Eleven kan reflektere over og kritisk bruke kilder i arbeidet med fagstoffet. Eleven viser kjennskap til ulike religions- og livssynstradisjoner og deres utbredelse gjennom muntlig og skriftlig arbeid. Eleven kan drøfte problemstillinger knyttet til kjønn og seksualitet. Eleven viser kompetanse ved å kunne drøfte eksistensielle spørsmål og svar. Eleven viser dømmekraft i drøfting av etiske dilemma knyttet til digital kommunikasjon.

3. VURDERING

3.1. FAGSPESIFIKK OMTALE AV VURDERING I FAG

Opplæringen og vurderingen i faget skal være i tråd med overordnet del av læreplanverket. Læreren skal gjennom sin vurderingspraksis støtte opp under elevens dybdelæring, motivasjon og mestring.

Kompetansemålene er grunnlaget for vurdering i faget. Kompetansemålene skal forstås i lys av formålsparagrafen i opplæringsloven, overordnet del og teksten Om faget.

Elevene skal medvirke i egen læring. De skal få muligheten til å vise kompetansen sin på ulike måter, reflektere over læringen og delta aktivt i vurderingen av eget arbeid. Læreren skal støtte og veilede eleven til å kunne sette seg mål og vurdere egen utvikling.

Underveisvurderingen i fag skal brukes som et redskap i læreprosessen, gi grunnlag for tilpasset opplæring og bidra til at eleven øker kompetansen sin i faget. Den kompetansen eleven har vist underveis i opplæringen, er en del av grunnlaget for vurderingen når standpunkt karakteren i fag skal fastsettes.

I standpunktvurderingen skal læreren vurdere den samlede kompetansen i faget. Vurderingsgrunnlaget skal ivareta bredden i kompetansemålene i læreplanen. Eleven skal være kjent med hva det blir lagt vekt på i fastsettingen av standpunktkarakteren.

3.2. SLUTTIVURDERING

Omtale av sluttvurdering er ikke klar til denne innspillsrunden.

? Dette er en tidlig skisse til læreplanen. Læreplanen skal ha en god sammenheng og vise tydelig retning for elevens kompetanse i faget.

Synes du læreplanskissen generelt gir en tydelig retning for det eleven skal lære i faget?

Nei

Planskissen slik den foreligger nå er generell og gir lite hjelp til skolens og lærernes planarbeid og utøvende undervisning.

En positiv effekt av KRLE-faget, har vært at elever i den norske skolen har fått en felles referanseramme om ulike religioner og livssyn. Med en så generell omtale av innholdet i faget, vil det bli ulikt fra skole til skole hva elevene lærer. Dette kan føre til at fagets fellesskapsbyggende funksjon i samfunnet svekkes.

? Læreplanene skal gjøre barn og unge i stand til å finne løsninger på og møte dagens og fremtidens utfordringer. Eleven skal utvikle relevant kompetanse og gode verdier og holdninger som har betydning for den enkelte og samfunnet. I læreplanene skal blant annet teknologi vektlegges.

Synes du læreplanskissen er fornyet og tilstrekkelig fremtidsrettet?

Vet ikke

- KRLE-faget har vært og vil også i framtiden være et viktig fag for barn og unge som vokser opp i et mangfoldig samfunn.
- Planens omtale av fagets relevans gir uttrykk for intensjoner om å bidra til å utvikle gode verdier og holdninger. Evne til å håndtere mangfold vektlegges. Kirkerådet vil spille inn at det å verdsette mangfold også er en vesentlig side ved mangfoldskompetanse.
- Faget har også en viktig funksjon i å gi forankring og støtte elevenes identitetsutvikling gjennom kjennskap til kulturarv og tradisjoner, i tillegg til å utruste elevene til å forstå å verdsette dagens mangfoldige samfunn.

? Læreplanene beskriver kompetansen elevene skal utvikle i faget, og de fastsatte kjerneelementene i faget beskriver det mest sentrale elevene skal lære.

Synes du kompetansemålene uttrykker det viktigste elevene skal lære i faget på en tydelig måte?

Nei

- Kompetansemålene slik de er formulert i planutkastet er veldig generelle og omfattende. Slik målene er formulert, gir de lite hjelp til stoffutvalg. Dette kan medføre at den konkrete utformingen av faget i for stor grad overlates til læremiddelprodusentene.
- Det er dessuten vanskelig for foreldre å følge med i dette faget, være kritiske til eller klage på at fagplanen ikke blir fulgt når planen er så innholdsmessig åpen.

? **Læreplanene skal styre innholdet i opplæringen og skal også gi lærerne et handlingsrom til å tilpasse opplæringen. Opplæringen skal kunne tilpasses ulike elevgrupper.**

Synes du læreplanskissen viser en god balanse mellom styring av innhold, og skolene og lærerens handlingsrom for valg av metoder og tilpasning til ulike elevgrupper?

Nei

- Planskissen gir stort handlingsrom, men lite hjelp til styring av innhold. Dette stiller store krav til kompetanse hos skolens ledelse og lærere som skal fylle faget med innhold på de ulike trinnene.
- En så generell læreplan stiller store krav til fagkompetanse hos skoleledelse og lærere. KRLE er ikke lenger obligatorisk i lærerutdanningen, utover 15 studiepoeng i PEL-faget. Det gir ikke mye rom for fordypning i det store fagområdet som KRLE-faget skal dekke.

? **Læreplanverket skal ha god sammenheng og vi skal sikre et verdiløft i skolen. Det betyr at det skal være en sammenheng fra verdigrunnlaget i formålsparagrafen og verdier og prinsipper i overordnet del, til læreplaner for fag.**

Synes du verdigrunnlaget er ivaretatt i læreplanskissen?

Nei

Formålsparagrafens viktige begrepspar «kristen og humanistisk arv og tradisjon» finnes bare én gang i planen, i punkt 1.3.

Den sterke vektleggingen av identitet i overordnet del (1.2 Identitet og mangfold) reflekteres lite. Mens overordnet del gjennomgående nevner historisk og kulturell innsikt og felles referanserammer først, står mangfold først i utkastet, eller så står dette alene uten henvisninger til det som er felles eller tradisjonelt. Ett eksempel: «Elever skal bli kjent med mangfoldet av

religioner og livssyn og de ulike tradisjonenes mangfold» (del 1.2 - utkastet). I lys av skolens formål, fagets navn og overordnet del ville følgende formulering vært rimelig: «Elever skal bli kjent med kristendommen, mangfoldet av religioner og livssyn og de ulike tradisjonenes mangfold».

Toleranse og dialog bør tydeliggjøres som sentrale verdier i faget.

? Fagfornyelsen skal bidra til et verdiløft.

Synes du samiske verdier er nok belyst i læreplanskissen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? De tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling skal inngå i fagene der det er relevant. De omtales i Om faget og er integrert i kompetansemålene.

Synes du de tverrfaglige temaene er godt ivaretatt i læreplanskissen?

Ikke angitt ja/nei

Ingen kommentar fra instansen

? Omfanget i læreplanen skal være realistisk, sett i forhold til timetallet i faget. Læreplanene skal gi gode rammer for dybdelæring.

Synes du læreplanskissen viser et realistisk omfang i faget og at læreplanen legger til rette for dybdelæring?

Vet ikke

- Tiden er moden for mindre detaljstyring enn i gjeldende fagplan, også i KRLE-faget. Dette er nødvendig for å gi rom for fordypning.
- Kompetansemålene slik de er formulert i utkastet, er for vide og gir lite hjelp til utvalg av innhold.

? Læreplanen skal være et godt arbeidsverktøy for lærere.

Synes du språket i læreplanskissen er klart og forståelig?

Nei

- Kirkerådet mener at planutkastet er for generelt til å gi læreren god hjelp til planlegging og gjennomføring av undervisning i KRLE-faget.
- Det er et stort sprang fra dagens fag - som er strukturert ut fra de fem verdensreligioner, samt livssyn, filosofi og etikk - til dette utkastet der ingen religioner og livssyn nevnes ved navn, med unntak av at det nevnes i den fagspesifikke teksten om hvordan verdigrunnlaget synliggjøres i faget at "om lag halvparten av undervisningstiden i faget skal brukes på kristendomskunnskap".

? Læreplanen skal ha en fagspesifikk omtale av vurdering som skal utvikles for ulike hovedtrinn og som skal gi støtte til underveis og sluttvurdering. Denne teksten er en tidlig skisse, og vi ønsker innspill på hva som kan være relevant å ha med i en slik omtale

Hva er viktig å ivareta i en fagspesifikk omtale av vurdering i læreplanen uten å begrense lærernes handlingsrom?

Ingen kommentar fra instansen

? Grunnleggende ferdigheter skal videreføres og videreutvikles. Det skal bli tydeligere hvilke fag som har ansvar for hvilke deler av ferdighetene.

Synes du grunnleggende ferdigheter er godt ivaretatt i læreplanskissen?

Nei

- Utkastet har relevante beskrivelser for hvordan KRLE-faget bidrar til ferdighetene å kunne lese, skrive og muntlige ferdigheter.
- Når det gjelder digitale ferdigheter, gir KRLE-faget også gode muligheter for å ta opp etiske perspektiv ved bruk av sosiale medier.
- Når det gjelder "Å kunne regne", er teksten i utkastet unødig generell. Her viser vi til eksemplene i gjeldende KRLE-plan som eksempler på relevant kunnskap i KRLE-faget: tidsregning, årsrytme, finne fram i religiøse skrifter, tallsymbolikk, etc.

? Læreplanene skal vise en god progresjon for elevenes læringsløp.

Synes du læreplanskissen viser en tydelig progresjon i faget?

Nei

- Læreplanutkastets progresjon når det gjelder kunnskap om religioner og livssyn bygger på prinsippet om å bevege seg fra det lokale/regionale i de laveste årstrinnene til et nasjonalt og globalt perspektiv for de eldre. Dette er et naturlig prinsipp, men vil innebære en utfordring fordi barn flytter og dermed risikerer å møte et veldig forskjellig fag på ulike steder, særlig i de laveste årstrinnene.
- Målene er teoretiske og krevende, særlig synlig er dette for de yngste elevene.
- Planutkastet viser progresjon i faget fra 1. til 10. klasse, men kompetansemålene er så generelle at det krever god fagkompetanse å utarbeide lokale læreplaner på grunnlag av føringene i planen slik den nå foreligger.

? Alle elever skal ha kunnskap om Norges urfolk samer, samisk historie, språk, kultur, rettigheter og samfunnsliv.

Synes du samisk innhold er ivaretatt i læreplanskissen?

Vet ikke

- Samisk innhold nevnes, men også her er omtalen på et så overordnet nivå at det vil bli ulikt ivaretatt, avhengig av kompetanse hos skoleledelse og lærere. Det vises til at Overordnet del slår fast at "alle elever skal få innsikt i det samiske urfolkets historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter" og at dette sikres gjennom skolens realisering av kompetansemålene.
- Samisk nevnes ikke i kompetansemålene for de fire første skoleårene. *Samer og nasjonale minoriteters religions- og livssynshistorie* nevnes etter 7.trinn, og *urfolks religions- og livssynstradisjoner* er omtalt i kompetansemålene etter 10.trinn.
- Til dette spørsmålet viser Kirkerådet til høringsinnspill fra Samisk kirkeråd.